

**Taraftarların
Psikofizyolojik Tepkilerini
Anlamada Kişilik, Duygusal
Zekâ, Tüketim Davranışı ve
Takım Bağlılığının Rolü**

YAZAR

Tuncay ÖKTEM

EDİTÖR

Serdar TOK

© Copyright 2020

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da Bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-7275-00-2

Kitap Adı

Taraftarların Psikofizyolojik Tepkilerini Anlamada Kişilik,
Duygusal Zekâ, Tüketim Davranışı ve Takım Bağlılığının Rolü

Yazar

Tuncay ÖKTEM

ORCID iD: 0000-0003-2770-1774

Editör

Serdar TOK

ORCID iD: 0000-0003-4961-9202

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

PSY000000

DOI

10.37609/akya.2295

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Duyguların meydana getirdiği durumlar, bilimin diğer alanlarında olduğu gibi spor bilimleri alanında da ilgi çeken ve ön plana çıkmaya başlayan bir konu haline gelmiştir. Alan araştırması gerçekleştirildiğinde spor bilimleri alanında yapılan çalışmaların çoğunluğunun sporcular ile ilgili olduğu, sporculara veya spor kulüplerine bağlılık gösteren taraftarların duygu durumlarını inceleyen çalışmaların yeteri kadar olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda spor alanına katkı sağlamak amacıyla taraftarların destekledikleri takımlarla ilgili uyaranların taraftarlarda meydana getirdiği duygu durumları hakkında çalışmaya karar verilmiştir.

Tuncay ÖKTEM

KISALTMALAR

DF :	Düşük Frekans
DF/YF :	Düşük Frekans/Yüksek Frekans
DZ :	Duygusal Zekâ
EDA :	Elektro Dermal Aktivite
EKG :	Elektrokardiyografi
FB :	Fenerbahçe
FTTÜKDÖ :	Futbol Taraftarı Tüketim Davranışı Ölçeği
GS :	Galatasaray
GSR :	Galvanik Deri Yanıtı
KHD :	Kalp Atım Hızı Değişkenliği
OSS :	Otonom Sinir Sistemi
PSS :	Parasempatik Sinir Sistemi
SSS :	Sempatik Sinir Sistemi
STÖÖ :	Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği
TPBÖ :	Takıma Psikolojik Bağlılık Ölçeği
YF :	Yüksek Frekans

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	4
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6
VARSAYIMLAR	6
2. GENEL BİLGİLER	9
KİŞİLİK.....	9
Kişiliğin Tanımı.....	9
Kişilik Özellikleri	10
Beş Faktör (Beş büyük) Kişilik Modeli	11
Dışadönüklük.....	12
Yumuşak Başlılık	13
Öz Denetim / Sorumluluk	13
Duygusal Tutarsızlık.....	14
Gelişime Açıklık.....	14
Kişilik ve Duygu.....	15
DUYGU VE DUYGUSAL ZEKÂ KAVRAMI.....	16
Duygu Kavramı	16
Zekâ Kavramı	17
Duygusal Zekâ.....	18
SPORDA TÜKETİCİ DAVRANIŞI	19
Tüketim Nedir?	19
Tüketici Kimdir?	19
Spor Tüketicisi Kimdir?	20
Katılımcılar	20
Seyirciler	20

Stadyum Tüketimi	21
Televizyon Tüketimi.....	21
Ortak ve İlgili Tüketimi	21
Tüketici Davranışı Kavramı	22
Futbol Taraftarı Tüketim Davranışı	22
Müsabakaya Katılım	22
Lisanslı Ürün Tüketimi	22
Medya Tüketimi	23
Ağızdan Ağza İletişim	23
Tüketici Davranışı ve Kişilik İlişkisi	24
Tüketici Davranışı ve Duygu İlişkisi	25
SPORDA TARAFTARLIK	26
Geçici Taraftar	26
Yerel Taraftar	27
Sadık Taraftar	27
Fanatik Taraftar	27
Kötü Fonksiyonlu Taraftar	27
BAĞLILIK	28
ÖZDEŞLEŞME	28
PSİKOFİZYOLOJİK DEĞİŞKENLER	29
Otonom Sinir Sistemi.....	29
Sempatik Sinir Sistemi.....	29
Parasempatik Sinir Sistemi.....	30
Kalp Atım Hızı ve Değişkenliği.....	30
Zaman Bağımlı Yöntem.....	31
Frekansa Bağımlı Yöntem	31
Elektrodermal Aktivite.....	32
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	33
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	33
VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	33
Beş Faktör Kişilik Envanteri – Kısa Form	33
Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği	34

Futbol Taraftarı Tüketim Davranışı Ölçeği.....	35
Takıma Psikolojik Bağlılık Ölçeği.....	35
Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeği.....	36
Nexus 10.....	36
BioTrace	36
KULLANILAN YÖNTEM	38
Deney	38
ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI	39
ARAŞTIRMANIN EVRENİ.....	39
ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ	39
SÜRE VE OLANAKLAR.....	40
ETİK AÇIKLAMALAR.....	40
VERİLERİN ANALİZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	40
EK BİLGİ	40
4. BULGULAR	41
5. TARTIŞMA	73
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	81
KAYNAKLAR	83

KAYNAKLAR

1. Akgün, N. Egzersiz Fizyolojisi. Ege Üniversitesi Basımevi: İzmir; 1994.
2. Akkoyun, M. Maraş Otu ve Sigaranın Kardiyak Otonomi Üzerine Etkileri. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık Tezi (Danışman: Doç. Dr. Gürkan Acar). Kahramanmaraş, 2014.
3. Aksoy, R., Bakış, M. Ünveren, M. Spor Sosyolojisi. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: Ankara; 2012.
4. Akşar T. Endüstriyel Futbol. Literatür Yayınları: İstanbul; 2005.
5. Akyüz, G., Akdeniz Leblebiciler, M. Otonom Sinir Sistemi Anatomisi ve Değerlendirilmesi. Turkish Journal of Physical Medicine & Rehabilitation /Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi. 2012; 58.
6. Aladağ, S., Güven, A., Dolu, N., Özbek, H. Sporcularda Sempatik Aktivitenin Belirlenmesinde Elektrodermal Aktivitenin Ölçülmesi ve Sinyal İşleme Yöntemleriyle Sinyal Karakteristiklerinin Çıkarılması. Tıp Teknolojileri Kongresi. 2016; 27-29 Ekim.
7. Alkibay, S. Profesyonel Spor Kulüplerinin Taraftar İlişkileri Yoluyla Marka Değeri Yaratmaları Üzerine Bir Araştırma. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2005; 23(1): 83-108.
8. Anderson, EW. Customer Satisfaction and Word of Mouth. Journal of Service Research. 1998; 1:5-17
9. Appelhans, BM., Luecken, LJ. Heart Rate Variability As An Index of Regulated Emotional Responding. Review of General Psychology. 2006; 10: 229-240.
10. Arğan, M., Katırcı, H. Spor Pazarlaması. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara; 2015.
11. Arslan U. Hafif ve Orta Dereceli Aort Darlığında Kalp Hızı Değişkenliği İle Kalp Hızı Türbülansı ve Bu Bulguların Ekokardiyografik Parametrelerle İlişkisi. Gazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi Kardiyoloji ABD. Tıpta Uzmanlık Tezi (Danışman: Doç.Dr. Mustafa Cemri). Ankara, 2007.
12. Assael, H. Consumer Behavior and Marketing Action (3.edt). Kent Publishing: Boston; 1987.
13. Austin EJ, Saklofske DH, Huang SHS, McKenney D. Measurement of Trait Emotional Intelligence: Testing and Crossvalidating a Modi-

- fied Version of Schutte et al.'s (1998) Measure. *Pers Individ Dif.* 2004; 36(3) p: 555–562.
14. Aysin, EB., Aysin, E. Effect of Respiration in Heart Rate Variability Analysis. In *Proceeding of the 28th IEEE EMBS Annual International Conference.* 2006.
 15. Aytaç, KY. Taraftarların Spor Kulüplerindeki Lisanslı Ürün Pazarlama Faaliyetlerine İlişkin Satın Alma Tutumlarının İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman; Dr. Öğr. Üyesi İ. Fatih Yenal). Ankara, 2009.
 16. Badenhausen, K., Ozanian, MK., Settimi, C. The Business of Baseball. (http://www.forbes.com/2007/04/19/business-baseball-valuations_07mlbcz_kb_0419baseball_land.html) 2007.
 17. Bağlılığın tanımı (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=32217 Erişim Tarihi: 23.03.2018).
 18. Balkış – Baymur, F. Genel Psikoloji. İnkılâp Kitabevi: İstanbul; 2014.
 19. Bannock, G., Baxter, RE., Davis, E. *The Penguin Dictionary of Economics.* 7th Edt. Penguin Reference: New York; 2003.
 20. Bar-On, R. The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence. In P. Fernández-Berrocal And N. Extremera (Guest Editors). *Special Issue On Emotional Intelligence.* *Psicothema.* 2005.
 21. Bar-On, R., Tranel, D., Denburg, NL., Bechara, A. Emotional and Social Intelligence. *Social Neuroscience.* 2004.
 22. Baş, M. Futbolda Taraftar ve Takım Özdeşleşmesi (Trabzonspor Örneği). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. (Danışman: Prof. Dr. A. Azmi Yetim). Ankara, 2008.
 23. Beatty, SE., Kahle, R. Homer, P. The Involvement-Commitment Model: Theory and Implications. *Journal of Business Research.* 1988; 76 (2): 149-167.
 24. Bebek Yılmaz, Z. Distal Simetrik Nöropati Tanısı Almış Diyabetik Hastalarda Otonom Nöropati Varlığının Klinik ve Elektrofizyolojik Testler İle Araştırılması. Tıpta uzmanlık Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi. (Danışman: Prof. Dr. Gülten Tunalı). Samsun, 2013.
 25. Belk, R. Possessions and The Extended Self, *Journal of Consumer Research.* 1988; 15(2): 139-168.
 26. Berkowitz C, Hartley K, Rudelius A. Integrated Marketing Communications and Direct Marketing. In Berkowitz, C., Hartley, K. &

- Rudelius, A (4th ed.) Marketing. Canada: McGraw-Hill Ryerson: Ontario; 2000, p: 481-505.
27. Berntson, GG., Cacioppo, JT. Heart Rate Variability: Stress and Psychiatric Conditions. In: Malik, M., Camm, A.J. (Eds.), Dynamic Electrocardiography. Futura: New York; 2004, p: 56-63.
 28. Blackwell, RD., Miniard, PW., Engel, JF. Consumer Behavior (10th ed.). Kundi Haryana. Thomas South-Western: India; 2007.
 29. Bolton, LR., Becker, LK., Barber, LK. Big Five Trait Predictors of Differential Counterproductive Work Behavior Dimensions. Personality and Individual Differences. 2010; 49(5): 537-541.
 30. Boucsein W. Electrodermal Activity (Second edition). USA Springer: New York; 2012.
 31. Bovee, CL., Houston MJ., Thill JV. Marketing (Second Edition). Mcgraw Hill: New York; 1995.
 32. Bowen, JT. Shoemaker, S. Loyalty: A Strategic Commitment. Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly. 1998; (February):12-25.
 33. Broughton, B., Lee, J., Netheny, R. The Question: How Big is The US Sports Industry. Streets and Smiths Sports Business Journal. 1999.
 34. Buchanan, T. Commitment and leisure behavior: A theoretical perspective. Leisure Science. 1985; 7(4), 401-418.
 35. Budak, S. Psikoloji Sözlüğü. Bilim Sanat Yayınları: Ankara; 2009.
 36. Burger JM. Personality. 8th Edition. Wadsworth Publishing: Belmont; 2010
 37. Burger, JM. Kişilik. Çeviri: İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu. Kaknüs Yayınları: İstanbul; 2006.
 38. Campbell-Sills, L., Cohan, SL., Stein, MB. Relationship of Resilience To Personality, Coping, and Psychiatric Symptoms in Young Adults. Behaviour Research and Therapy. 2006; 44(4): 585-599.
 39. Carver, C. S., Sutton, SK., Scheier, MF. Action, Emotion, and Personality: Emerging Conceptual Integration. Personality and Social Psychology Bulletin. 2000; 26(6): 741-751.
 40. Cattell, RB., Butcher, HJ. The Prediction of Achievement and Creativity. Bobbs-Merill: Oxford; 1968.
 41. Churchill, GA, jr. A Paradigm for Developing Beter Measures of Marketing Constructs. Journal of Marketing Research. 1979; 16: 64-73
 42. Cialdini, RB., Borden, RJ., Thorne, A., Walker, MR., Freeman, S., Sloan, LR. Basking in Reflected Glory: Three (Football) Field Studies. Journal of Personality and Social Psychology. 1976; 34(3): 366.

43. Ciarrochi JV, Chan AYC, Caputi P. A Critical Evaluation of The Emotional Intelligence Construct. *Pers Individ Dif.* 2000; 28(3): 539–561.
44. Cloninger, S. *Theories of Personality Understanding Persons* (Fourth Edition). Pearson Prentice Hall: New Jersey; 2004.
45. Cohen H, Benjamin J, Geva AB, Matar MA, Kaplan Z, Kotler M. Autonomic Dysregulation in Panic Disorder and in Post-Traumatic Stress Disorder: Application of Power Spectrum Analysis of Heart Rate Variability At Rest and in Response To Recollection of Trauma or Panic Attacks. *Psychiatry Research.* 2000; 96, 1(25): 1–13.
46. Cooper, RK., Sawaf, A. *Liderlikte Duygusal Zekâ. Çeviren: Zelal Bedriye Ayman, Banu Sancar.* Sistem Yayıncılık: İstanbul; 1997.
47. Costa, PT., McCrae, RR., Dye, DA. Facet Scales for Agreeableness and Conscientiousness; a Revision of The NEO Personality Inventory. *Personality and Individual Differences.* 1991; (12)9: 887-898.
48. Costa, PT., McCrae RR. Four Ways Five Factors Are Basic. *Personality and Individual Differences.* 1992; 13(6): 653-665.
49. Costa, PT., McCrae, RR. (1995). Domains and Facets: Hierarchical Personality Assessment Using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment.* 1995; 64 (1): 21-50.
50. Cüceloğlu, D. *İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi. İstanbul; 1991.*
51. Damasio A. *Descartes'in Yanılgısı. (2. Baskı) Varlık Yayınları: İstanbul; 1999; s.91-165.*
52. Davis SF. *Psychology.* Prentice Hall. New Jersey; 1997, p: 135.
53. Dawson ME, Schell AM, Filion DL. The Electrodermal System. In: Cacioppo JT, Tassinari LG, Berntson GG, eds. *Handbook of psychophysiology.* (third ed). Cambridge University Press. New York; 2007, p: 159-81.
54. Demirel, M., Karahan, BG., Ünlü, H. Farklı Üniversitelerdeki Spor Taraftarlarının Takımları İle Özdeşleşme Düzeyleri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi.* 2007; 1(2).
55. Deniz, D., Ünsal, P. İşyerinde Yıldırımaya Uğramada Dışadönük ve Nevrotik Kişilik Yapıları ile Cinsiyetin Rolü. "İşGüç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi. 2010; 2(1): 29-44.
56. Derbaix, C., Decrop, A. Colours and Scarves: An Ethnographic Account of Football Fans and Their Paraphernalia. *Leisure Studies.* 2011; 30(3), 271-291.
57. Dick, AS., Basu, K. Customer Loyalty: Toward an Integrated Conceptual Framework. *Journal of Academy of Marketing Science.* 1994; 22(2): 99-113.

58. Digman, JM. Personality Structure: An Emergence of The Five- Factor Model. *The Annual Review of Psychology*. 1990; 41: 417-440
59. Doğan, E. İzof Modelinde Uyarılmışlık-Performans İlişkisinde Yeni Bir Yaklaşım: Kişilik Özellikleri ve Duygusal Zekânın Rolü. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Engür). İzmir, 2016.
60. Erbaşlar, G. Örgütsel Davranış. Nobel yayın: Ankara; 2015.
61. Erdoğan N, Yaşasın Futbol-Galatasaray'ın Avrupa'yı Fethi. İstanbul: Birikim Yayınları; 1993.
62. Erkan, H. Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul; 1997, s. 3-11.
63. Erkuş, A., Tabak, A. Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Çalışanların Çatışma Yönetim Tarzlarına Etkisi: Savunma Sanayiinde Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 2009; 23(2).
64. Ertek, T. Temel Ekonomi. Beta Yayıncılık: İstanbul; 2005.
65. Esen, F. Elektrodermal Aktivite. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*. 2000; 20(1): 27-34.
66. Eskiler, E., Sarı, İ., Soyer, F. Takıma Psikolojik Bağlılık Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 2011; 8(1): 1428-1440.
67. Feldman, RS. *Understanding Psychology*. Mcgraw Hill Inc: New York; 1996.
68. Feldman, RS. *Understanding Psychology*. 10. Edition. McGraw Hill: New York; 2003.
69. Fernandez-Berrocal, P., Desiree R. Emotional Intelligence in Education. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*. 2008; 6 (2): 421-436.
70. Fuimano, J. Raise Your Emotional Intelligence. *Nursing Management*. 2004; 35 (7): 10-12.
71. Funder, DC. *Accuracy in Personality Judgment: Research and Theory Concerning an Obvious Question*. American Psychological Association: Washington DC; 2001.
72. Gardner, H. *Çoklu Zekâ Yeni Ufuklar*. Çeviri: Asiye Hekimoğlu Gül. Optimist Yayınları: İstanbul; 2013, s: 46
73. Gasquez, R., Royuela, V. Is Football an Indicator of Development at the International Level? *Social Indicator Research*. 2014; 117(3):827-48.

74. Gasquez, R., Royuela, V. The Determinants of International Football Success: A Panel Data Analysis of The Elo Rating. *Social Science Quarterly*, 2016;97(2), 125-141.
75. Giray, C. Özdeşleşme, Marka Tutumu ve Markaya Yönelik Davranışsal Eğilimler: Futbol Takımı Taraftarlığı Açısından Bir İnceleme. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Cengiz Yılmaz). Kocaeli, 2008.
76. Giray, C., Gültekin Salman, G. Fenerbahçe Taraftarlarının Takımlarına Yönelik Psikolojik Bağlılıkları ile Saldırganlıkla İlgili Tutumları Arasındaki İlişki. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2008; 13: 147-157.
77. Goff, B., Ashwell, T. Sport Broadcasting. In HP. Masteralexis, CA. Barr, & MA. Hums (Eds.), *Principles and Practices of Sport Management*, MA: Jones and Bartlett Publishers: Sudbury; 2005, p: 360-381.
78. Goleman, D. *Emotional Intelligence*. Bantam Books: New York; 1995.
79. Goleman D. Duygusal Zekâ: Neden IQ'dan Daha Önemlidir. (31. baskım) Çeviren: Banu Seçkin Yüksel. Varlık Yayınları: İstanbul; 2007.
80. Goleman, D. Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir? Çeviren: Banu Seçkin Yüksel. Varlık Yayınları. İstanbul; 2010.
81. Goldstein DS. *Adrenaline and The Inner World: An Introduction To Scientific Integrative Medicine*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2006.
82. Goldstein, DS., Low, PA. Clinical Evaluation of The Autonomic Nervous System. *CONTINUUM: Lifelong Learning in Neurology*. 2007; 13(6, Autonomic Disorders): 33-49.
83. Göçet Tekin, E. Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Olma Duygusal Zekâ ve Sosyal İyi Olma Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, (Danışman: Doç. Dr. Ahmet Akın). Sakarya, 2014.
84. Grewal, D., Salovey, P. Feeling Smart: The Science of Emotional Intelligence. *American Scientist*. 2005; 93: 330-339.
85. Gross, JJ., Sutton, SK., Ketelaar, T. Relations Between Affect and Personality: Support For The Affect-Level and Affective-Reactivity Views. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 1998; 24: 279-288.
86. Guyton, AC. *Otonom Sınır Sistemi; Böbrek Üstü Bezi Medullası. Tıbbi Fizyoloji*. Nobel Tıp Kitabevi: İstanbul; 1986; 987- 1004.

87. Güllü, M., Güçlü, M. Ortaöğretim Öğrencilerinin Taraftarı Oldukları Spor Takımları İle Özdeşleşmelerinin İncelenmesi. 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı, 3-5. 2006.
88. Günay, N., Tiryaki, Ş. Spor Taraftarı Özdeşleşme Ölçeğinin (STÖÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi. 2003; 1:4 –26.
89. Head, C. Revealing Moods: A Diary Study of Everyday Events, Personality and Mood. Senior Thesis, Yale University. 2002.
90. Hennig-Thurau, T., Gwinner, KP., Gremler, DD. Understanding Relationship Marketing Outcomes: An Integration of Relational Benefits and Relationship Quality. *Journal of Service Research*, 2002; 4 (February): 230-247.
91. Hunt, KA., Bristol, T., Bashaw, RE. A conceptual approach to classifying sports fans. *Journal of Services Marketing*, 1999; 13(6): 439-452.
92. Izard, CE. *The Psychology of Emotions*. Plenum Press: New York; 1991.
93. Izard, CE. Emotion Theory and Research: Highlights, Unanswered Questions, and Emerging Issues. *Annual Review of Psychology*. 2009; 60: 1-25.
94. Izard, CE., Buechler, S. Aspects of Consciousness and Personality in Terms of Differential Emotions Theory, in Pluchik, R. and Kellerman, H. (Eds). *Emotion: Theory, Research and Experience*. V1. Academic Press: New York; 1980, s: 165-187.
95. Izard, CE., Libero, DZ., Putnam, P., Haynes, OM. Stability of Emotion Experiences And Their Relations To Traits of Personality. *Journal of Personality And Social Psychology*. 1993; 64(5): 847.
96. İslamoğlu, AH. *Pazarlama Yönetimi (4.Baskı)*. Beta Yayıncılık: İstanbul; 2008.
97. James, LR., Mazerolle, MD. *Personality in Work Organizations*. Thousand Oaks: California; 2002.
98. Jia, HH. *Relationships Between the Big Five Personality Dimensions and Cyberloafing Behavior*. Southern Illinois University Carbondale. Doctoral Dissertation. Illionis; 2008.
99. Johnson, J. Units of Analysis for The Description and Explanation of Personality, *Habdbook of Personality Psychology*. CA: Academic Press: San Diego; 1997.

100. Kaiser, HF. An Index of Factorial Simplicity. *Psychometrika*, 1974, 39.1: 31-36.
101. Karabulut, M. Tüketici Davranışları, Yeniliklerin Kabulü ve Yayılışı. Minnetoğlu Yayınları: İstanbul; 1981.
102. Karakurt, M. Hemodiyaliz Hastalarında Kalp Hızı Değişkenliğinin Değerlendirilmesi. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıpta Uzmanlık Tezi (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Murat Hayri Sipahioğlu). Kayseri, 2011.
103. Kayıkçıoğlu, M., Payzın, S. Kalp Hızı Değişkenliği. *Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi*. 2001; 29(4): 238-245.
104. Kidwell, BL. Emotional Intelligence in Consumer Behavior: Ability, Confidence and Calibration as Predictors of Performance. Virginia Polytechnic Institute, Doctoral Dissertation (Chair: David Brinberg). Virginis, 2004.
105. Kidwell, BL., Hardesty, DM., Murtha, BR., Sheng, S. Emotional Intelligence in Marketing Exchanges. *Journal of Marketing*. January 2011; 75 (1): 78-95.
106. Kim, YK. Relationship Framework in Sport Management: How Relationship Quality Affects Sport Consumption Behaviors, Dissertation Presented to The Graduate School of The University of Florida. Florida, 2008, p: 11-55.
107. Kim, YK., Trail, GT. A Conceptual Framework For Understanding Relationships Between Sport Consumers and Sport Organizations: A Relationship Quality Approach. *Journal of Sport Management*. 2011; 25: 57-69.
108. Kinicki, A., Kreitner, R. *Organizational Behavior*. McGraw-Hill Companies Inc. New York; 2003.
109. Kirby S. Last Version of Mind. *The Journal of Social Psychology*. 2002:134.
110. Kişiliğin tanımı (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts &kategori1=veritbn&kelimesec=200359 Erişim Tarihi: 12.03.2018).
111. Kleiger RE, Stein PK, Bosner MS, Rottman JN. Time Domain Measurements of Heart Rate Variability. *Cardiol Clin*. 1992; 10: 487-98.
112. Ko, EJ., Kim, KH., Zhang, H. A Cross-Cultural Study of Antecedents of Purchase Intention For Sport Shoes in Korea and China. *Journal of Global Academy of Marketing Science*. 2008; 18(1): 157-177.

113. Kotler, P., Armstrong, G. Principles of Marketing. Pearson Education: London; 2010.
114. Köse, H. (2014) Algılanan Taraftar Odaklılık ve İlişki Kalitesinin Taraftar Tüketim Davranışı Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Metin Argan). Eskişehir, 2014.
115. Krishnan, J. Lifestyle: A Tool For Understanding Buyer Behavior. International Journal of Economics and Management. 2011; 5(1): 283-298.
116. Kwak, DH., Kang, JH. Symbolic Purchase in Sport: The Roles of Self-Image Congruence and Perceived Quality. Management Decision. 2009; 47(1): 85-99.
117. Lam LT., Kirby SL. Is Emotional Intelligence an Advantage? An Exploration of The Impact of Emotional and General Intelligence on Individual Performance. Journal of Social Psychology. 2002, Vol: 142: 133-143.
118. Larsen, RJ. Katelaar, T. Personality and Susceptibility To Positive and Negative Emotional States. Journal of Personality and Social Psychology. 1991; 61(1): 132-40.
119. Lee, D., Trail, GT. A Theoretical Model of Team-Licensed Merchandise Purchasing (TLMP). ICHPER-SD Journal of Research. 2011; 6(1): 62-67.
120. Lee, HF. The Relationships among Personality Traits, Self-Efficacy, and Organizational Commitment in Fitness Center Staff. A Dissertation Submitted to the Faculty of the College of Education Spalding University,(in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Education). 2007.
121. Lee, JW. Relationship Between Consumer Personality and Brand Personality A Self-Concept: From The Case of Korean Automobile Brands. Academy of Marketing Studies Journal. 2009; 13(1).
122. Leiner, D., Fahr, A., Früh, H. EDA Positive Change: A simple Algorithm For Electrodermal Activity To Measure General Audience Arousal During Media Exposure. Communication Methods and Measures. 2012; 6(4): 237-250.
123. Leone, L., Perugini, M., Bagozzi, RP. Emotions and Decision Making: Regulatory Focus Moderates The Influence of Anticipated Emotions on Action Evaluations. Cognition and Emotion. 2005; 19, 1175-1198.

124. Luthans F. Organizational Behavior, 6.Ed., Mc Graw Hill Company. New York; 1992.
125. Machleit, KA., Erođlu, SA. Describing And Measuring Emotional Response To Shopping Experience. Journal of Business Research. 2000; 49(2), 101-111.
126. Madrigal, R. The Influence of Social Alliances With Sport Teams on Intentions To Purchase Corporate Sponsors' Products, Journal of Advertising. 2000; 29 (4): 13-24.
127. Mahony D. F., Madrigal R., Howard D. Using The Psychological Commitment to Team (PCT) Scale to Segment Sport Consumers Based on Loyalty. Sport Marketing Quarterly. 2000; 9(1): 15-25.
128. Mayer, JD., Salovey P. Emotional Intelligence, Baywood Publishing Co. Inc. 1990 p: 185-190.
129. Mayer, JD., Caruso, DR., Salovey, P. Emotional Intelligence Meets Traditional Standards for an Intelligence, Intelligence. 2000; 27(4): 267-298.
130. McCabe, KO., Van Yperen, NW., Elliot AJ., Verbraak, M. Big Five Personality Profiles of Context- Specific Achievement Goals, Journal of Research in Personality. 2013; 47:698-707.
131. McCorry LK. Physiology of the Autonomic Nervous System. American Journal of Pharmaceutical Education. 2007;71(4): Article 78.
132. McCrae, RR., Costa Jr, PT. Adding Liebe Und Arbeit: The Full Five-Factor Model and Well-Being. Personality and Social Psychology Bulletin. 1991; 17(2): 227-232.
133. McCrae, RR. Costa, PT. Personality in Adulthood, New York: Guilford Press; 2003.
134. McCrae RR., Costa PT. Perspectives De La Theorie Des Cinq Facteurs: Traits Et Culture. Psychologie Française. 2006; 51: 227- 244.
135. Merdan, E. Kişilikle Kariyer Seçimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Özel Sektörde Bir Uygulama. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İsmail Gökdeniz). Kırıkkale, 2011.
136. Mind Media. NeXus-10 Mark II User Manual. Mind Media; 2018.
137. Morsünbül, Ü. Hızlı Büyük Beşli Kişilik Testi Türkçe Versiyonu Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi. 2014; 27: 316-322.
138. Morgan CT. Psikolojiye Giriş (13. Baskı). Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları: Ankara 1999.

139. Mucuk, İ. Pazarlama İlkeleri. 17.Baskı. Türkmen Kitabevi: İstanbul; 2009.
140. Nettelbeck, T., Wilson, C. Intelligence and IQ: What Teachers Should Know. *Educational Psychology*. 2005; 25(6): 609 – 630.
141. Nexus 10 ölçüm Cihazı (<https://www.hasomed.de/de/biofeedback/systeme/nexus-10.html>) (Resim) Erişim tarihi: 04.05.2018).
142. Odabaşı, Y. Tüketici Davranışları. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset: Eskişehir; 2012.
143. Orçun, Ç., Demirtaş, MC. Gelişen Futbol Ekonomisinde Taraftarların Kulüp Değerlerine Olan Bakış Açıları: Bucaspor Örneği. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2015,2(1),113-126
144. Özkalp, E., Kirel, Ç. Örgütsel Davranış. Etam A.Ş Matbaa Tesisleri. Eskişehir; 2001.
145. Özsoy, E., Yıldız, G. Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması. *The Journal of Business Science*. 2013; 1(2): 1-12.
146. Öztürk, AS. Spor Pazarlaması. 2.Baskı. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset. Eskişehir; 2013.
147. Pang, HHP. Big Five Personality Traits and Parental Involvement: Contributing as Predictors of Academic Performance in High School and College, Unpublishing Doctoral Dissertation, Alliant International University. ProQuest, Ann Arbor, MI. California, 2008.
148. Patrick, HA. Personality Traits in Relation to Job Satisfaction of Management Educators, *Asian Journal of Management Research*. 2010; 1(1): 239 – 249.
149. Perry, SR. Big Five Personality Traits and Work Drive as Predictors of Adolescent Academic Performance. 3107676 Ph.D., The University of Tennessee, Ann Arbor, MI. 2003.
150. Potter, E. Emotional Intelligine and Transformational Leadeship in The NZ and UK Construction Industry. Unpublished Master Thesis, Massey University, 2015 New Zealand
151. Pritchard, MP, Havtiz, ME, Howard DR. Analizing The Commitment-Loyalty Link in Service Contexts. *Journal of The Academic of The Marketing Science*. 1999; 27: 333-348
152. Prokasy WF, Raskin DC. Electrodermal Activity in Psychological Research. Academic Pres: New York; 1973; 2: 1-123.

153. Revelle, W., Scherer, KR. Personality and Emotion. Oxford Companion To Emotion and The Affective Sciences, Oxford University Press: Oxford; 2009. P: 304-306.
154. Robbins SP, Judge, TA. Organizational Behavior (13th Edition). Pearson Prentice Hall. Upper Saddle River. New Jersey; 2009.
155. Robbins SP, Judge, TA. Örgütsel Davranış (14.Basım). Çeviri Editörü: Prof. Dr. İnci Erdem. Nobel Akademik Yayın: Ankara; 2013.
156. Robert R, McCrae RR. Controlling Neuroticism In The measurement of Stress. Journal of Stress Medicine. 1990; 6(3):237-241.
157. Rusting, CL. Larsen, RJ. Extraversion, Neuroticism, and Susceptibility To Positive and Negative Affect: A Test of Two Theoretical Models. Personality and Individual Differences. 1997; 22 (5):607-12.
158. Sakınç, İ., Açıkalın, S., Soygüden, A. Evaluation of The Relationship between Financial Performance and Sport Success in European Football. Journal of Physical Education and Sport. 2017; Vol 17 Supplement issue 1, Art 3: 16 – 22.
159. Schaffer, LE, Gilmer, B., Schoen, M. Psychology. Harper & Brothers: New York; 1940.
160. Schiffman, LG., Kanuk, L. Consumer Behavior (10th edt.). Upper Saddle River. Pearson Education: New Jersey; 2010.
161. Schutte, NS., Malouff, JM., Hall, LE., Haggerty, DJ., Cooper, JT., Golden, CJ., Dornheim, L. Development and Validation of a Measure of Emotional Intelligence. Personality and Individual Differences. 1998; 25: 167- 177.
162. Selin, SW., Howard, DS., Udd, E. Cable, TT. An Analysis of Consumer Loyalty to Municipal Recreation Programs. Leisure Sciences. 1998; 10(February): 217-223.
163. Sequeira, H., Hot, P., Silvert, L., Delplanque, S. Electrical Autonomic Correlates of Emotion. International Journal of Psychophysiology. 2009; 71: 50-56.
164. Solomon, MR. Consumer Behavior: Buying, Having, and Being (9th ed.). Upper Saddle River, Pearson Education: New Jersey; 2011.
165. Somer, O., Tatar, A. Korkmaz, M. Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayın No: 128, İzmir; 2001.
166. Somer, O., Korkmaz, M., Tatar, A. Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin Geliştirilmesi-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Oluşturulması. Türk Psikoloji Dergisi. 2002; 17(49): 21-36.

167. Somer O, Korkmaz M, Tatar A. Kuramdan Uygulamaya Beş Faktör Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Envanteri (5FKE). Ege Üniversitesi Basımevi: İzmir; 2011.
168. Soygüden, A. Profesyonel Futbol Kulüplerinin Gelir Kaynaklarının İncelenmesi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2016; 9(4): 21-35.
169. Sternberg, RJ. The Concept of Intelligence and Its Role in Lifelong Learning and Success. *American Psychologist*. 1997; 52(10): 1030-1031.
170. Sternberg, RJ. Successful Intelligence: Finding a Balance. *Trends in Cognitive Sciences*. 1999; 3(11): 436-442.
171. Sung, YS., Choi NC. Do Big Five Personality Factors Affect Individual Creativity? The Moderating Role of Extrinsic Motivation. *Social Behavior and Personality*. 2009; 37(7): 941-956.
172. Şahin HM. Sporda Şiddet ve Saldırıcılık. Ankara: Nobel Yayın; 2003.
173. Şener, İ., Karapolatgil, AA. Rules of the Game: Strategy in Football Industry. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2015; 207, 10-19.
174. Şenturan, Ş. Örnek Olaylarla Örgütsel Davranış. Beta Basım: İstanbul; 2014.
175. Taraftarın tanımı (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts& kelime=TARAFKAR Erişim Tarihi: 22.03.2018)
176. Tatar, A. Çok Boyutlu Kişilik Envanteri'nin Madde-Cevap Kuramına Göre Kısa Formunun Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Oya Somer). İzmir, 2005.
177. Tatar A, Tok S, Saltukoğlu G. Gözden geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *Klinik Psikofarmakol Bul*. 2011; 21(4):325– 38.
178. Tek, ÖB. Pazarlama İlkeleri, Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları. 8. Baskı. Beta Basım: İstanbul; 1999.
179. Tellegen, A. Structures of Mood And Personality and Their Relevance To Assessing Anxiety, With an Emphasis on Self-Report. In A. H. Tuma & J. Mason (Eds.), *Anxiety And The Anxiety Disorders* (Pp. 681-706). Hillsdale, NJ: Erlbaum: New Jersey; 1985.
180. Thayer JF, Hansen AL, Saus-Rose E, Johnsen BH. Heart Rate Variability, Prefrontal Neural Function and Cognitive Performance. *The*

- Neurovisceral Integration Perspective on Self-Regulation, Adaptation, and Health. *Annals of Behavioral Medicine*. 2009; 37:141-153.
181. Titrek, O. IQ'dan EQ'ya: Duyguları Zekice Yönetme (2. Basım). Pegem Akademi: Ankara; 2010
182. Trail, GT., Anderson, DF., Fink, JS. Consumer Satisfaction and Identity Theory: A Model of Sport Spectator Conative Loyalty. *Sport Marketing Quarterly*, 2005; 14(2): 99
183. Triposkiadis F, Karayannis G, Giamouzis G, Skoularigis J, Louridas G, Butler J. The Sympathetic Nervous System in Heart Failure. *Journal of the American College of Cardiology*. 2009;54:1747-1762.
184. Tüfekci, N. Tüfekci ÖK. Bankacılık Sektöründe Farklı Olma Üstünlüğünün ve Müşteri Sadakatinin Yarattığı Değer: Isparta İlinde Bir Uygulama, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2006; 2(4): 170-183.
185. Tüfekci, ÖK., Bağış, YE. Psikolojik Bağlılık, Özdeşleşme Düzeyleri Lisanslı Ürünlere Yönelik Kalite Algısının Taraftarın Satın Alma Niyetine Etkisi. *Journal of Current Researches on Social Sciences*. 2016; 6(1): 103-116.
186. Tüketicinin Tanımı (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aaf9ce91453f2.70255462) Erişim Tarihi:19.03.18)
187. Tüketimin Tanımı (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aaf9ce13888c8.57913525) Erişim Tarihi:19.03.18)
188. Uğraş, S. Menstrual Döngü, Egzersiz ve Stres Yanıtı. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. (Danışman: Prof. Dr. Sedat Yıldız). Malatya, 2018.
189. Üngür G. Duygusal Zekâ ve Kişilik Özelliklerinin Elit Sporcuların Bilişsel ve Sosyal Stresörlere Karşı Verdiği Elektrofizyolojik Yanıtlar Üzerindeki Etkisi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Danışman: Prof. Dr. Müslim Bakır). İstanbul, 2013.
190. Wann, D., L., Branscombe, N., R. Sports Fans: Measuring Degree of Identification With Their Team. *International Journal Of Sport Psychology*. 1993; 24:1 -17.
191. Wann DL, Melnick MJ, Russell GW, Pease DG. Sport Fans: The Psychology and Social Impact of Spectators. Routledge: London; 2001.

192. Wann, DL., Pierce, S. Measuring Sport Team Identification and Commitment: An Empirical Comparison of The Sport Spectator Identification Scale and the Psychological Commitment to Team Scale. *North American Journal of Psychology*, 2003; 5(3).
193. Warnick, RB. Marketing Factors in The Evaluation of Exercise/Fitness Programs: An Examination of Core And Fringe Participants By Importance-Performance Analysis. Doctoral Dissertation. The Pennsylvania State University, University Park: PA. 1983.
194. Watson, D., Clark, LA. On Traits And Temperament: General and Specific Factors of Emotional Experience and Their Relation To The Five-Factor Model. *Journal of Personality*. 1992; 60(2): 441-476.
195. Watson, D., Hubbard, B. Adaptational Style and Dispositional Structure: Coping in The Context of The Five-Factor Model. *Journal of Personality*. 1996; 64: 737-774.
196. Williams, P. Emotions and Consumer Behavior. *Journal of Consumer Research*. 2014; 40(5): 8-11.
197. Yaylacı, GÖ. Kariyer Yaşamında Duygusal Zekâ ve İletişim Yeteneği. 2. Basım. Hayat Yayınları: İstanbul; 2006.
198. Yazgan-İnanç, B., Yerlikaya, EE. Kişilik Kuramları (6.Basım). Pegem Akademi: Ankara; 2012.
199. Yeragani, VK., Pohl, R., Berger, R., Balon, R., Ramesh, C., Glitz, D., Srinivasan K., Weinberg, P. Decreased Heart Rate Variability in Panic Disorder Patients: A Study of Power-Spectral Analysis of Heart Rate. *Psychiatry Research*, 1993; 46(1): 89-103.
200. Young, PT. Motivation of Behavior. John Wiley & Sons Press: New York; 1936.
201. Zel, U. Kişilik ve Liderlik. Nobel Yayın: Ankara; 2011.
202. Zikmund, GW., D'Amico, M. Effective Marketing (Second. Press). West Publishing Company: St. Paul; 1995.